

**INBRENG VOOR DE DESKUNDIGENBIJEENKOMST**  
**Commissie Justitie en Veiligheid**

# **STAAT VAN DE RECHTSSTAAT**

*4 juni 2026*

# WINST MAAK JE PAS ECHT OP SOCIAAL KAPITAAL

Waarom investeren in sportverenigingen loont voor democratische weerbaarheid, sociale samenhang en uitvoerbaar beleid

## Input voor rondetafelgesprek Tweede Kamer | Register voor Verenigingsbestuurders | 2026

Een sterke democratische rechtsstaat vraagt om meer dan wetten, instituties en procedures. Zij vraagt ook om burgers die elkaar kennen, vertrouwen en bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen.

Sportverenigingen leveren daar dagelijks een bijdrage aan. Op velden, in kantines, langs de lijn, in bestuurskamers en in buurten bouwen vrijwilligers aan sociaal kapitaal. Wie investeert in sportverenigingen, investeert daarom niet alleen in sport, maar in gezondheid, verbinding, vertrouwen en democratische weerbaarheid.

### 1. Kernboodschap: zonder sociaal kapitaal geen sterke democratie

Nederland spreekt veel over de staat van de rechtsstaat, polarisatie, afnemend vertrouwen en de afstand tussen burger en overheid. Die discussie richt zich vaak op Den Haag, instituties en juridische waarborgen. Maar democratische weerbaarheid begint ook dichterbij huis: in buurten, dorpen, wijken en verenigingen.

verenigingen vormen daarin een onmisbare schakel. Zij zijn niet alleen plekken waar mensen trainen en wedstrijden spelen. Het zijn lokale sociale netwerken waar mensen elkaar ontmoeten, samenwerken, conflicten oplossen, afspraken nakomen, verantwoordelijkheid nemen en zich vrijwillig inzetten voor anderen.

Juist in een individualiserende samenleving is dat sociaal kapitaal van grote waarde. Wie investeert in sportverenigingen, investeert in vertrouwen, ontmoeting, gezondheid, leefbaarheid, preventie en democratische weerbaarheid. Die waarde reikt verder dan sport alleen: ook zorg, onderwijs, jeugd, veiligheid, sociale zaken, duurzaamheid en leefbaarheid profiteren dagelijks van sterke verenigingen.

Deze benadering sluit aan bij de analyse van de Stichting Democratie Monitor. Die stelt dat weerbaarheid begint bij de kracht van burgers en ontstaat in gemeenschappen met sterke onderlinge relaties, robuuste publieke en sociale voorzieningen en mogelijkheden voor burgers om betekenisvol deel te nemen aan democratische besluitvorming.

## **2. Probleem: het verenigingsleven staat onder druk**

Het Nederlandse verenigingsleven levert al decennialang maatschappelijke waarde. Tegelijk staat dit fundament onder toenemende druk.

Sportverenigingen krijgen te maken met stijgende kosten, verouderde accommodaties, ingewikkelde regelgeving, druk op vrijwilligers en teruglopende bestuurlijke capaciteit. Veel sportaccommodaties stammen uit de jaren zeventig en tachtig en vragen om groot onderhoud of vervanging. Ook hebben veel verenigingen moeite om vrijwillige bestuurders te vinden.

Die ontwikkeling raakt niet alleen de sport. Als verenigingen verzwakken, verdwijnt ook een deel van de lokale infrastructuur waarop veel maatschappelijke doelen leunen: gezondheid, preventie, sociale samenhang, jeugdontwikkeling, leefbaarheid, veiligheid en participatie.

Oud-minister Edith Schippers verwoordde in gesprek met het RVVB waarom sportverenigingen juist nu van grote waarde zijn. Zij ziet verenigingen als plekken waar mensen uit hun eigen bubbel komen, elkaar leren kennen en vooroordelen verdwijnen.

Volgens Schippers zijn verenigingen daarom “het cement in onze samenleving”. Juist omdat veel van die waarde vanzelfsprekend lijkt, waarschuwt zij voor sluipende erosie: pas als ontmoeting, vrijwilligerswerk en sociale samenhang verdwijnen, wordt zichtbaar wat verloren is gegaan. “Je krijgt het niet zomaar meer terug. Je moet het echt koesteren.”

Die boodschap vraagt om een bredere bestuurlijke blik. Sportverenigingen zijn niet alleen een zaak van de wethouder sport, en landelijk niet alleen van de minister van sport. Hun waarde raakt aan jeugd, preventie, veiligheid, verduurzaming, ruimtelijke ordening, gezondheid, bestaanszekerheid en sociale samenhang. Daarmee zijn sportverenigingen geen luxevoorziening, maar onderdeel van de maatschappelijke basisinfrastructuur.

Voor de Tweede Kamer betekent dit: beoordeel sportverenigingen niet alleen vanuit sportbeleid, maar vanuit hun bijdrage aan democratische weerbaarheid, preventie, leefbaarheid, gezondheid en sociaal kapitaal.

## **3. Beleid wortelt niet zonder sociaal kapitaal**

Veel overheidsbeleid gaat uit van actieve, betrokken burgers. Maar actieve betrokkenheid ontstaat niet vanzelf. Die groeit op plekken waar mensen elkaar kennen en leren samenwerken.

Sportverenigingen zijn zulke plekken. Ze brengen generaties, achtergronden en sociale lagen bij elkaar. Ze leren jongeren omgaan met afspraken, gezag, teleurstelling, winnen, verliezen en teamverband. Ze bieden volwassenen een plek om verantwoordelijkheid te nemen als trainer, bestuurder, scheidsrechter, commissielid of vrijwilliger.

De Amerikaanse politicoloog Robert Putnam liet zien dat sociaal kapitaal geen zachte bijzaak is, maar een voorwaarde voor goed functionerend bestuur. In zijn onderzoek naar Italiaanse regio's zag hij dat overheden beter presteerden in gebieden waar burgers actief waren in verenigingen, koren, sportclubs, kerken en andere sociale netwerken. Daar waar mensen elkaar kenden,

samenwerkten en verantwoordelijkheid namen, landde beleid beter en functioneerde de overheid sterker.

Die les is ook voor Nederland relevant. De democratische rechtsstaat leeft niet alleen in wetten, instituties en verkiezingen. Zij leeft ook in buurten, dorpen, verenigingen en andere sociale netwerken waar mensen elkaar ontmoeten, verschillen overbruggen en verantwoordelijkheid nemen. Zonder die sociale bedding blijft beleid te vaak los zand. Een goed functionerende democratie vraagt om burgers die elkaar vertrouwen, zich verantwoordelijk voelen voor de gemeenschap en bereid zijn zich in te zetten voor iets dat groter is dan het eigen belang.

## **4. Sportverenigingen leveren aantoonbare maatschappelijke waarde**

Het Landelijk Impactonderzoek Sportverenigingen laat zien dat sportverenigingen een brede maatschappelijke rol vervullen. De 26.000 Nederlandse sportverenigingen voegen naar schatting €14,1 miljard aan maatschappelijke waarde toe. Dat staat tegenover ongeveer €1,4 miljard aan netto gemeentelijke sportuitgaven en minder dan €0,3 miljard aan landelijke uitgaven gericht op sportverenigingen.

Die toegevoegde waarde zit niet alleen in sportdeelname. Verenigingen functioneren als sociale knooppunten waar sport, ontmoeting, ondersteuning en participatie samenkomen. Hun impact raakt aantoonbaar domeinen als gezondheid, welzijn, onderwijs, participatie, veiligheid, duurzaamheid en bestaanszekerheid.

Daarmee dragen sportverenigingen bij aan doelen van veel meer beleidsterreinen dan sport alleen. Als het verenigingsleven afbrokkelt, komt de rekening uiteindelijk terecht bij zorg, welzijn, onderwijs, veiligheid, sociale zaken en lokale leefbaarheid.

## **5. De rechtsstaat begint ook bij bereikbare gemeenschappen**

Sportverenigingen zijn geen juridisch loket en ook geen vervanging van professionele hulp. Toch spelen zij in de praktijk vaak een belangrijke rol als vertrouwde plek waar signalen vroeg zichtbaar worden. Bestuurders, trainers en vrijwilligers zien wanneer leden vastlopen, bijvoorbeeld door mentale problemen, fysieke klachten, financiële zorgen of schulden.

Het Landelijk Impactonderzoek Sportverenigingen laat zien dat verenigingen leden ondersteunen bij contributie en financiële drempels, activiteiten organiseren voor kwetsbare groepen, dagbesteding en werkervaringsplekken bieden en bijdragen aan het tegengaan van eenzaamheid. Daarnaast fungeren zij als ontmoetingsplek voor buurtbewoners en stellen zij accommodatie, netwerk en kennis beschikbaar aan andere maatschappelijke partijen.

Daarmee vervullen verenigingen een informele, maar waardevolle signalerende en verbindende functie. Soms helpen zij mensen op weg naar de juiste instantie, schuldhulpverlening of andere

ondersteuning. Juist voor mensen die officiële loketten niet weten te vinden, wantrouwen of te ingewikkeld vinden, kan de vereniging een eerste veilige plek zijn.

Daarnaast hebben verenigingen vaak ook een informele netwerkfunctie. Via de club ontstaan contacten, kansen, stages, vrijwilligersrollen, werkervaring en praktische hulp. Die economische en sociale betekenis blijft vaak buiten beeld, maar draagt wel bij aan de kracht van lokale gemeenschappen.

De les is breder dan sociaaljuridische hulp alleen. Je kunt geen samenleving versterken op los zand. Beleid werkt beter wanneer het aansluit op bestaande sociale netwerken.

## **6. Voorkom dat verenigingen uitvoeringsloketten zonder middelen worden**

Sportverenigingen leveren maatschappelijke waarde via hun kerntaak: sport organiseren, mensen verbinden en vrijwilligers mobiliseren. Juist daarom moeten zij niet overbelast raken met steeds nieuwe maatschappelijke opdrachten zonder passende ondersteuning.

De afgelopen jaren zijn sportverenigingen steeds vaker gezien als middel voor uiteenlopende beleidsdoelen. Zij kunnen bijdragen aan gezondheid, preventie, participatie, veiligheid en sociale samenhang, maar zij mogen geen afvoerputje worden voor alles wat overheid en markt zelf onvoldoende geregeld krijgen. Vrijwilligersorganisaties kunnen veel, maar niet alles.

De overheid moet sportverenigingen daarom niet behandelen als goedkoop uitvoeringskanaal, maar als gelijkwaardige maatschappelijke partners. Dat vraagt om structurele ondersteuning, minder bureaucratische lasten en erkenning van de vrijwillige inzet waarop het verenigingsleven draait. Alleen met goede randvoorwaarden kunnen vrijwilligers die maatschappelijke rol blijven vervullen.

## **7. Oproep aan de Tweede Kamer**

Het RVVB roept de Tweede Kamer op om sportverenigingen expliciet te erkennen als onderdeel van de maatschappelijke basisinfrastructuur van Nederland. Dat vraagt om:

1. **Erkenning van sportverenigingen als sociale infrastructuur**  
Niet alleen als sportaanbieders, maar als plekken waar vertrouwen, ontmoeting, verantwoordelijkheid en democratische weerbaarheid groeien.
2. **Structurele investering in accommodaties en verenigingsondersteuning**  
Veel verenigingen draaien op verouderde accommodaties en vrijwilligers die steeds complexere taken uitvoeren. Achterstallig onderhoud aan sportaccommodaties is daarmee niet alleen een sportprobleem, maar een probleem voor de leefbaarheid en sociale infrastructuur van Nederland.
3. **Bescherming van vrijwillige bestuurders**  
Verminder regeldruk, juridische onzekerheid en bestuurlijke overbelasting. Zonder vrijwillige bestuurders geen verenigingen, en zonder verenigingen minder sociaal kapitaal.
4. **Een gezamenlijke agenda voor het verenigingsleven**  
De waarde van sportverenigingen raakt zorg, welzijn, onderwijs, jeugd, veiligheid,

participatie, duurzaamheid, bestaanszekerheid en leefbaarheid. Investeer daarom niet alleen vanuit sportbudgetten. Het kabinet moet, samen met gemeenten en maatschappelijke partners, buiten bestaande beleidskokers denken en een gezamenlijke agenda maken voor een sterk verenigingsleven. Dat geldt ook lokaal: gemeenten moeten sportverenigingen niet alleen zien als verantwoordelijkheid van de wethouder sport, maar als partners voor meerdere beleidsterreinen, van gezondheid en jeugd tot leefbaarheid, duurzaamheid en sociale samenhang.

#### **5. Gelijkwaardig partnerschap met verenigingen**

Gebruik verenigingen niet als goedkoop uitvoeringsloket voor beleid, maar werk samen vanuit wederkerigheid, vertrouwen en passende middelen. Ga niet alleen over verenigingen praten, maar mét verenigingen en hun bestuurders.

## **Slot**

De oproep aan de Tweede Kamer is daarom eenvoudig: ga samenwerken. Doorbreek de kokers tussen ministeries, wethouders, beleidsdomeinen en bestuurslagen. Maak structureel geld vrij, verminder regeldruk en geef vrijwillige bestuurders de ruimte om hun werk te doen.

Sportverenigingen lossen niet alle maatschappelijke problemen op. Maar zonder sterke sportverenigingen mist Nederland een onmisbare plek waar mensen elkaar ontmoeten, verantwoordelijkheid nemen en vertrouwen opbouwen. Wie de democratische rechtsstaat wil versterken, moet ook investeren in de gemeenschappen waarin die rechtsstaat dagelijks wordt geoefend. Juist daar maak je pas echt winst op sociaal kapitaal.

## **Over RVVB**

RVVB (Register voor Verenigingsbestuurders) is de ondersteuningsorganisatie voor verenigingsbestuurders in Nederland. De organisatie focust zich op de kerntaken als belangenbehartiging, bestuurlijke ondersteuning, kennisdeling en onderzoek. RVVB haalt regelmatig het net op bij vrijwillige bestuurders om knelpunten en de maatschappelijke waarde van verenigingen inzichtelijk te maken. De resultaten daarvan presenteert RVVB aan landelijke en lokale beleidsmakers en politici.

Voor meer informatie kunt u kijken op [www.rvvb.nl](http://www.rvvb.nl) of contact opnemen via [info@rvvb.nl](mailto:info@rvvb.nl) of Lion Blok: +31 (0)6 502 826 88.